

Кримінологічна асоціація України

**Велика українська
кримінологічна енциклопедія**
у двох томах

том 2: М – Я

До 30-річчя Незалежності України

Харків
«Факт»
2021

— органи, які діють за межами кримінального судочинства.

Система суб'єктів протидії злочинності може бути поділена й розглянута також і за іншими підставами, наприклад за ступенем участі в організаційних процесах, за управлінським потенціалом, за спеціалізацією дій, за спрямованістю праці тощо.

Суб'єкти протидії злочинності утворюють цілісну у функціональному й організаційному плані систему, об'єднану спільністю мети та єдністю управління в сфері протидії злочинності. Складність цієї системи обумовлюється, з одного боку, багатогранністю виконуваних завдань із забезпечення безпеки, попередження, профілактики, припинення, розкриття та розслідування злочинів, а з іншого — розподілом завдань між суб'єктами різних рівнів, що обумовлюється ієрархічною будовою системи. Ця система є складною соціальною організацією, бо об'єднує безліч різноманітних складових частин. У свою чергу, групи однорідних органів, що до неї входять, утворюють відносно самостійні організаційні формування, які функціонують на основі тотожних закономірностей. Кожне з таких формувань є підсистемою більш великої системи й водночас складається зі своїх підсистем.

Усі ці підсистеми входять одна в одну в певній послідовності. Ієрархічність такої будови виразно проявляється в тому, що всі види суб'єктів протидії злочинності, створюючи єдину систему, виступають у ролях суб'єктів та об'єктів управління одночасно. Кожен з указаних суб'єктів має складну структуру, утворюючи, у свою чергу, ієрархічно організовану систему зі своїми елементами. На рівні будови суспільної формації сукупність суб'єктів протидії злочинності як автономний елемент входить до структури організаційного компоненту відповідної системи та її механізму.

© О. Литвинов

СУБКУЛЬТУРА ЗЛОЧИННА

Система узвичаєних у кримінальному середовищі звичаїв, традицій, норм і правил поведінки, які регламентують діяльність осіб, об'єднаних у злочинні групи, та відрізняються антигромадською спрямованістю. Особливістю цієї субкультури є тісне спілкування в мікрогрупах злочинного спрямування, що сприяє розвитку агресії, культу насильства та жорсткості, підвищує злочинний професіоналізм та інтенсивність криміналізації. Злочинна субкультура сприяє спадкоємності звичаїв, традицій і способів організації життєдіяльно-

сті кримінального середовища, відтворенню, урешті-решт, злочинності. На поширення злочинної субкультури безпосередньо впливають стан, динаміка, рівень характер і структура злочинності, а також інші показники останньої. До різновидів кримінальної субкультури поряд із тюремною субкультурою належать субкультура організованої злочинності, субкультура наркоманів, субкультура рецидивістів, субкультура неповнолітніх злочинців тощо. Найбільш суспільно небезпечні форми та прояви кримінальної субкультури — тюремні, які є в злочинному світі та в окремих групах засуджених.

Серед спеціалізованих заходів протидії злочинній субкультурі виокремлюють такі: дискредитацію кримінальних традицій і звичаїв, кримінального жаргону; упровадження серед ув'язнених звичаїв, правил і стандартів поведінки, форм спілкування, що відповідають загальнолюдським цінностям і нормам моралі; спеціальні системні заходи щодо підвищення рівня правової культури засуджених, передусім у стосунках, де проявляється кримінальна субкультура; використання можливостей церкви, релігійних об'єднань для впровадження у стосунках ув'язнених основних релігійних постулатів щодо поведінки у суспільстві та стосовно оточуючих осіб; розширення участі організацій громадянського суспільства, правозахисних організацій, національних і міжнародних проєктів і програм у проведенні профілактичної роботи та налагодженні антикриміногенної обстановки в установах виконання покарань.

Літ.: Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3 кн. Київ, 2007. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. Кримінально-виконавче право : словник-довідник / авт.-упоряд.: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, М. В. Пузиревський. Чернівці, 2020.

© Б. Леонов

СУБКУЛЬТУРА КРИМІНАЛЬНА

Сукупність ідеологічних, духовних, матеріальних та інших цінностей, на ґрунті яких формується спосіб негативно спрямованої індивідуальної або групової поведінки засуджених та інших кримінально-уразливих (схильних до вчинення злочинів) осіб, обумовлена неформальними нормами, принципами, ідеями та правилами поведінки, які протистоять загальносоціальній культурі в цілому.

Ознаки кримінальної субкультури: має асоціальний та кримінальний зміст, використовує яскраво виражені тоталітарні способи впливу на поведі-